

SciencesPo

KLJUČNI POJMI ZAKONODAJE EU O ENAKOSTI SPOLOV

Financirano v okviru programa Evropske komisije 'Državljeni, enakost, pravice in vrednote 2021-2027'

Zakonodaja EU o enakosti spolov I Seminar ERA za člane sodstva I Ljubljana, 17.-18. april 2023
dr. Raphaële Xenidis, Sciences Po, Pravna fakulteta

1

PREGLED PREDSTAVITVE

1

NEPOSREDNA DISKRIMINACIJA

2

POSREDNA DISKRIMINACIJA

3

NADLEGOVANJE IN SPOLNO NADLEGOVANJE

4

DRUGI POJMI

- Diskriminacija prek povezave
- Večplastna in medsektorska diskriminacija
- Viktimizacija

2

1 Neposredna diskriminacija

- Člen 2(a) Direktive 2004/113 (blago & storitve)
- Člen 2(1)(a) Direktive 2006/54 (zaposlovanje in poklic)

'kadar se ena oseba *zaradi spola obravnava manj ugodno*, kakor se obravnava ali bi se obravnavala oseba drugega spola v *primerljivi situaciji*'

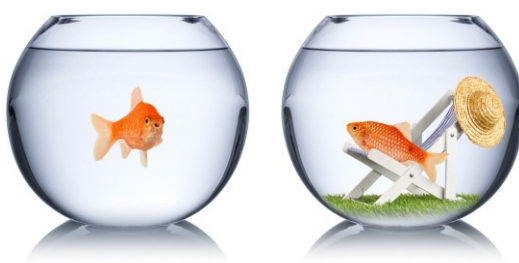
3 merila

Foto [Oliver Cole](#) s spletne strani [Unsplash](#)

3

1.1. Različna obravnava

Primer: zadeva C-450/18 WA proti Instituto Nacional de la Seguridad Social

Dodatek k pokojnini iz sistema socialne varnosti, ki temelji na prispevkih, ki se dodeli materam in ne očetom, je diskriminatoren na podlagi spola.

→ Razmislite, kako takšna različna obravnava ohranja spolne stereotipe v družbenih vlogah: ženska skrbnica/moški hranitelj.

4

5

Neposredna diskriminacija je namerna diskriminacija?

1) Da

2) Ne

6

Neposredna diskriminacija ≠ namerna diskriminacija

Diskriminatorni namen ni potreben: zadeva C-177/88 *Dekker*, točka 24:

'če bi bila [...] odgovornost za kršitev načela enakega obravnavanja pogojena z dokazom krivde [...], *bi bil praktični učinek* [načela enakega obravnavanja] *zelo oslavljen*'

7

12 Na podlagi zaščitene kategorije

- ▶ 'Zaradi spola': na primer v zadevi C-451/16 *MB*, točki 37-38 'Sodišče je navedlo, da razlikovanje med cispolnimi in transspolnimi osebami z namenom dodelitve pokojnine "temelji na spolu"
- ▶ To vključuje ,*neločljive*' značilnosti:
 - C-177/88 *Dekker*: diskriminacija zaradi nosečnosti je neposredna diskriminacija na podlagi spola
 - C-356/09 *Kleist*: razlika, ki temelji na upravičenosti do starostne pokojnine, je neposredna diskriminacija na podlagi spola, če je upokojitvena starost različna za moške in ženske

Foto [David Herron](#) s spletne strani [Unsplash](#)

8

13. Primerjalni preskus

➔ C-451/16 MB, točki 41-42:

- 'zahteva po primerljivosti položajev *ne pomeni, da morata biti položaja enaka, temveč samo, da morata biti podobna*'
- 'Primerljivost položajev se ne sme presojati splošno in abstraktno, ampak *specifično in konkretno* glede na vse elemente, ki so zanj značilni'

➔ V zadevi MB 'položaj osebe, ki je po poroki spremenila spol, in položaj osebe, ki je ohranila svoj spol ob rojstvu in je poročena, sta primerljiva' 'glede na tematiko starostne pokojnine in pogoje, pod katerimi se dodeli' [44]

9

14. Neposredna diskriminacija: zaprta ureditev utemeljitev

Načeloma ni upravičena, vendar obstaja nekaj izjem:

- **Bistvena in odločilna poklicna zahteva**

Člen 14(2) Direktive 2006/54: 'kadar takšna značilnost zaradi narave določenih poklicnih dejavnosti ali okoliščin, v katerih se te dejavnosti opravljajo [...] pod pogojem, da je cilj pravno utemeljen in zahteva sorazmerna.'

Primer: igralka za igranje ženske vloge v filmu (glej seznam primerov v zadevi C-248/83 *Komisija proti Nemčiji*) ali posebna bojna enota komandosov, v kateri so samo moški (C-273/97 *Sirdar*; v nasprotju z zadevo C-285/98 *Kreil*)

10

Neposredna diskriminacija: zaprta ureditev utemeljitev

- **Pozitivni ukrepi:** člen 3 Direktive 2006/54; člen 157(4) PDEU; člen 6 Direktive 2004/113
- **Posebne določbe o zaščiti žensk, zlasti v zvezi z nosečnostjo in materinstvom:** člen 28(1) Direktive 2006/54

Primer: AG Opinion, v zadevi C-450/18 *WA proti Instituto Nacional de la Seguridad Social*, točka 98:

"Veliko omejitev za ženske izhaja iz družbeno zgrajene vloge, ki se jim pripisuje, široka razlaga izvzetij na podlagi materinstva ('maternity') kot da vključuje materinstvo ('motherhood'), pa lahko pripomore k ohranitvi in nadaljnjem zacementiranju teh vlog, kar je v nasprotju s samim namenom pozitivnih ukrepov." (v nasprotju z zadevo C-463/19 *Syndicat CFTC*)

11

15. Kritična presoja doktrine neposredne diskriminacije

Enako izhodišče...

- Formalna enakost: aristotelovska formula, po kateri je treba "podobne primere obravnavati podobno", je "tavitološka" in "krožna", če ni zunanje normativne referenčne (Westen 1982)
- Logika enakosti/različnosti nadzira 'dostop do zahtevkov za enakost'
- (MacKinnon 1990) Simetrija: asimilacijska različica enakosti (Fredman 2016)

...a različna sredstva

- Moč opredelitve norme?
- Sprejemanje razlik? Odprava
- prikrajšanosti?

12

16. Utemeljitev doktrine posredne diskriminacije

- Škoda, ki izhaja iz 'uporabe istega pravila za različne situacije' ali 'enake obravnave različnih situacij?' (Tobler 2005)
 - Cilj: odpraviti strukturno diskriminacijo, tj. določenih vzorcev organiziranosti v družbi in danih možnosti, ki reproducirajo in krepijo obstoječo neenakost
-
- Dejanska enakost: dopolnitev načela enakega obravnavanja
 - Od osredotočenosti na storilca k osredotočenosti na diskriminatorni učinek ukrepa ali prakse
 - Onkraj individualne paradigme: skupinska pravica in kolektivna škoda
 - Asimetrija: različno obravnavanje različnih skupin

13

14

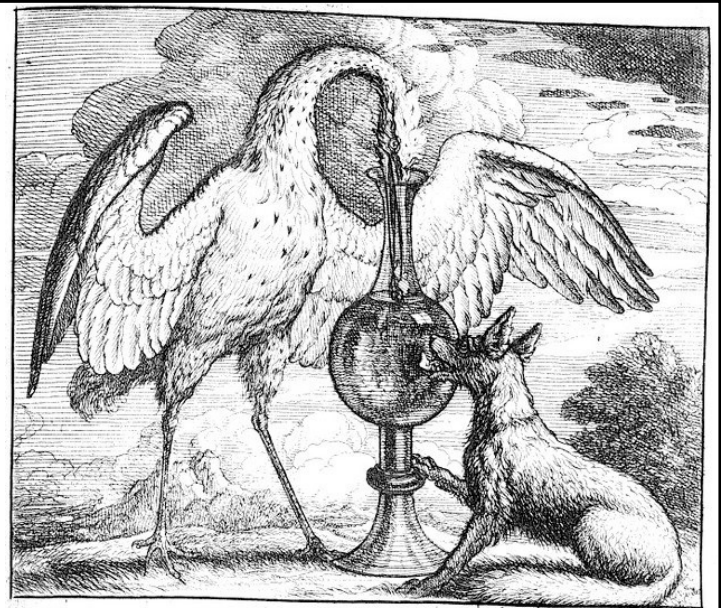
Kakšna je glavna razlika med neposredno in posredno diskriminacijo?

- 1) Posredna diskriminacija ne zahteva primerjave
- 2) Posredna diskriminacija ne vključuje krivde toženca
- 3) Posredno diskriminacijo je mogoče upravičiti na širši podlagi.

15

2 Posredna diskriminacija

- Člen 2(b) Direktive 2004/113 (blago in storitve)
- Člen 2(1)(b) Direktive 2006/54 (zaposlovanje)

'kadar bi bile zaradi *navidezno neutralnega* predpisa, merila ali prakse osebe enega spola v *posebej neugodnem položaju v primerjavi z* osebami drugega spola, razen če ta predpis, merilo ali praksa *objektivno temelji na zakonitem cilju* in so sredstva za doseganje tega cilja *ustrezna in potrebna*'

16

21. Navidezno nevtralen predpis, ukrep ali praksa

=oblikovana s sklicevanjem na druga merila, ki niso povezana z zaščiteno značilnostjo

Primeri:

C-409/16 *Kalliri*, točka 31: zahteve glede minimalne višine za vpis v

- policijsko šolo

'gre za posredno diskriminacijo, če uporaba nacionalnega ukrepa, ki je sicer oblikovan nevtralnno, dejansko postavlja v neugoden položaj veliko več ženskih kot moških'

C- 274/18 *Schuch-Ghannadan*: pravila, ki postavljajo v

- neugoden položaj delavce s krajšim delovnim časom, kar prizadene večji delež žensk

22. Posebna prikrajšanost

- "Poseben" = nesorazmeren
- Vendar ni predpisane količinske opredelitve ali praga
- Kontekstualna
- ocena učinka na zaščiteno skupino
- Odprto merilo
- Lahko se določi na kakršenkoli način, vključno s statističnimi podatki

Primer zadeva C- 274/18 *Schuch-Ghannadan*, točka 45

'Obstoj posebne prikrajšanosti se lahko ugotovi na primer, če se dokaže, da je zakonodajca [...] v škodo bistveno večjega deleža posameznikov enega spola v primerjavi s posamezniki drugega spola [...]

23. Primerjalni preskus

C-223/19 *YS proti NK*, *mnenje* AG Kokott, [64]: absolutne primerjave med skupinami, ki jih ukrep zadeva, bi dale 'izkrivljeno sliko' in 'zgolj ponazorile družbene razmere tistega časa'

kontekst: neravnovesje je 'kvečjemu povezano z že obstoječim stanjem neenakosti'

• previdna uporaba statističnih dokazov: uporaba razmerij med posamezniki, ki so zaradi reform prikrajšani, in tistimi, ki niso prikrajšani, znotraj vsake prizadete skupine

Združene zadeve C-804/18 in C-341/19 *WABE* in C-157/15 *Achbita*: nesoglasje med AG Sharpston in Kokott/Rantos kaže na pomanjkanje soglasja o tem, kako razmejiti pravo primerjalno skupino

AG Sharpston: zaposleni, katerim vera "nalaga" nošenje verskih oblačil

• AG Kokott in Rantos: vsi verski uslužbenci

Fotografija ozadja [Eric Prouzet](#) s strani [Unsplash](#)

19

24. Posredna diskriminacija: odprta ureditev upravičenosti

Tridelni preskus sorazmernosti:

(1) **Legitimen cilj**

Npr. C-409/16 *Kalliri*, [36]: 'skrb za zagotovitev operativne usposobljenosti in dobrega delovanja policije je legitimen cilj'

(2) **Objektivno merilo, ki je primerno**

Npr. Ali vse policijske naloge zahtevajo fizično silo? Ne vedno, npr. 'pomoč državljanom ali nadzor prometa' [38] + 'telesna sposobnost' ni 'nujno povezana z določeno minimalno višino' [39]

(3) **Zahteva po nujnosti**

Npr. 'Zastavljeni cilj [...] bi bilo mogoče doseči z ukrepi, ki so za ženske manj neugodni, kot je predizbor kandidatov [...] na podlagi posebnih testov, ki omogočajo oceno njihovih telesnih sposobnosti.' [42]

Kontekstualna sprememba preskusa: C-223/19 *YSv NK*, *mnenje* AG Kokott, [76]: 'obstoječa gospodarska neenakost med spoloma se ne povečuje še bolj' zato so 'zahteve glede utemeljitve vsake posredne diskriminacije ustrezno nižje'

20

21

Nadlegovanje je lahko na primer:

1) Ko delodajalec med prepirom zaposleno žensko enkrat označi za "nesposobno"

2) Ko vodja večkrat nadleguje sodelavko, redno sabotira njeno delo in o njej pred drugimi zbija seksistične šale.

3) Če delodajalec delavki prepove nošenje verske naglavne rute na delovnem mestu

22

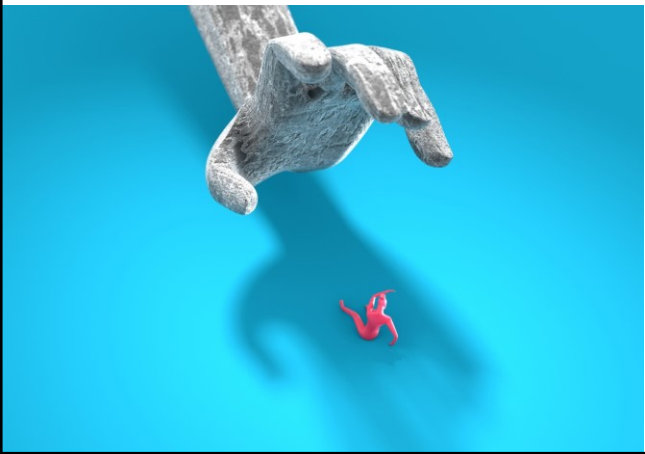
3 Nadlegovanje in spolno nadlegovanje

➔ Člen 2(c) in (d) ter člen 2(1)(c) in (d) Direktiv 2004/113 in 2006/54

- Nadlegovanje: '*neželeno vedenje, povezano s spolom osebe, z namenom prizadeti dostojanstvo osebe in ustvariti zastraševalno, sovražno, ponižujoče, sramotilno ali žaljivo okolje*'

Spolno nadlegovane: '*kadar ima kakršnakoli oblika neželenega verbalnega, neverbalnega ali fizičnega*

- *vedenja spolne narave učinek ali namen prizadeti dostojanstvo osebe in zlasti ustvariti zastraševalno, sovražno, ponižujoče, sramotilno ali žaljivo okolje*'

kumulativni pogoji:

- škoda, ki temelji na dostojanstvu: podrejenost (vloga moči).
'okolje': posamezen pojav verjetno ne bo zajet
- primerjalnik ni potreben
- Npr. C-303/06 *Coleman*: žalitve, grožnje z odpustitvijo...

23

4 Drugi pojmi

4.1 Diskriminacija prek povezave:

C-303/06 *Coleman*, [66]:

'prepoved nadlegovanja, ki jo določajo te določbe, ni omejena le na osebe, ki so same invalidi. Če se ugotovi, da je nezaželeno ravnanje, ki pomeni nadlegovanje, ki ga trpi delavec, ki sam ni invalid, povezano z invalidnostjo njegovega otroka, za katerega skrbi predvsem ta delavec, je tako ravnanje v nasprotju s prepovedjo nadlegovanja'

Foto [Bekir Dönmez](#), s spletne strani [Unsplash](#)

24

4 Drugi pojmi

4.2. Večplastna in medsektorska diskriminacija:

- C-363/12 Z.: Zavrnitev porodniškega dopusta delavki s prizadetostjo maternice, ker ni rodila, temveč se je njen biološki otrok rodil s pomočjo nadomestnega materinstva.
- C-443/15 *Parris*, mnenje AG Kokott, [153]:

'Součinkovanje dveh ali več razlogov različnega obravnavanja je posebnost, ki primeru, kakršen je obravnavani, daje novo razsežnost, pri presoji z vidika prava EU pa ga je treba skrbno upoštevati.'

25

4 Drugi pojmi

4.3. Viktimizacija:

- Člen 10 Direktive 2004/113 in člen 24 Direktive 2006/54
- “odpustitev ali drugo neugodno ravnanje kot odziv delodajalca na pritožbo v okviru podjetja ali na pravni postopek, ki ima za cilj izvršbo izpolnjevanja načela enakega obravnavanja“

C-404/18 *Hakelbracht*, točka 34:

'učinkovitost zaščite [...] ne bi bila zagotovljena, če ne bi zajemala ukrepov, ki bi jih delodajalec lahko sprejel proti delavcem, ki so formalno ali neformalno branili zaščiteni osebo ali pričali v njenem imenu. Ti delavci [...] bi bili lahko odvrnjeni od posredovanja v korist te osebe zaradi strahu, da bi bili prikrajšani za zaščito [...], kar bi lahko resno ogrozilo doseganje cilja Direktive 2006/54, saj bi se zmanjšala verjetnost, da bodo primeri diskriminacije na podlagi spola odkriti in rešeni'

26

Thank you
Hvala vam

✉ raphaele.xenidis@sciencespo.fr
🐦 [@RaphaelXenidis](https://twitter.com/RaphaelXenidis)